

SHRNUTÍ VÝVOJE V ROCE 2017

Makroekonomická situace	Hrubý domácí produkt pokračoval čtvrtým rokem v nepřetržitém růstu a jeho tempo meziročně dokonce zrychlilo na 4,4 %, tedy o celé 2 p.b. více než činil průměr v EU. Hlavními prorůstovými faktory byly spotřeba domácností, zahraniční poptávka a investiční aktivita. Z hlediska cenového vývoje došlo k návratu tempa růstu průměrné výše spotřebitelských cen blíže k dvouprocentnímu inflačnímu cíli, a to na hodnotu 2,4 %. Míra nezaměstnanosti činila 2,9 % a byla tak nejnižší v celé EU, navíc hluboko pod unijním průměrem (7,6 %).
Měnová politika a devizový trh	V první polovině roku 2017 došlo ze strany ČNB k ukončení jednostranného kurzového závazku. Tento nástroj ČNB využívala od listopadu 2013 a objem devizových intervencí za celé období dosáhl 75,9 mld. EUR (tj. cca 2,05 bil. Kč). Ve druhé polovině roku pak došlo, poprvé od roku 2008, ke dvěma zvýšením měnověpolitických sazeb. Dvoutýdenní reposazba ke konci roku činila 0,5 % p.a.
Umístění prostředků na finančním trhu	Celkový objem prostředků umístěných na finančním trhu vzrostl o 9,7 % na hodnotu 6,13 bil. Kč, což představuje nejvyšší relativní i absolutní meziroční nárůst od roku 2012. V absolutním vyjádření zaznamenaly největší zvýšení opět vklady u úvěrových institucí (o 319,7 mld. Kč), které nadále zůstaly nejvýznamnější položkou s podílem 68,4 %. Stejně jako v předchozích pěti letech se v relativním vyjádření nejvíce meziročně zvýšil objem prostředků umístěných v investičních fondech (o 15,5 %).
Struktura úspor domácností	Celkové úspory domácností umístěné v rámci produktů zprostředkovatelského finančního trhu vzrostly o 7,7 % a dosáhly 3,49 bil. Kč. Od roku 2012 vykazovaly každoročně největší meziroční absolutní nárůst netermínované vklady, které spolu s investičními fondy v posledních šesti letech nejvýrazněji navýšily svůj podíl na celkových úsporách domácností (na 50,3 %, resp. 12,4 %). Naopak zastoupení úspor v termínovaných vkladech a stavebním spoření setrvale klesalo. Růst obliby kapitálového trhu ilustruje mírná změna alokace úspor domácností do bankovních produktů (ze 71,8 % v roce 2012 na 67,8 % v roce 2017).
Zadlužení domácností	Zadlužení domácností meziročně vzrostlo o 7 % na téměř 1,6 bil. Kč. Dlouhodobě nejvýznamnější podíl zaujímají úvěry na bydlení (na konci roku 2017 více než 72 %). Navzdory růstu zůstává zadlužení tuzemských domácností vztahované k HDP ve srovnání se zbytkem EU stále relativně nízké (31,3 % HDP).
Subjekty finančního trhu	V počtech subjektů finančního trhu došlo jen k mírným změnám, které neměly zásadní vliv na jeho celkovou strukturu. V dominantním sektoru úvěrových institucí obdržela povolení k provozování činnosti Banka CREDITAS a. s. a tři pobočky zahraničních bank, z toho jedna z jiného než členského státu EU (Industrial and Commercial Bank of China Limited, Prague Branch). ČNB zahájila od 1. čtvrtletí 2017 proces tzv. přelicencování nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů, jehož výsledkem by měl být výrazně nižší počet subjektů. Finanční arbitř rozšířil svoji působnost o oblast sporů z neplatebních účtů a vkladních knížek.
Bankovní sektor	Bankovní sektor opět zaznamenal v řadě ukazatelů pozitivní vývoj, a potvrdil tak svou stabilitu – celkový kapitálový poměr (19,3 %) se udržel vysoko nad regulačním minimem a od začátku roku 2012 vzrostl o 4 p.b. Naopak podíl úvěrů v selhání klesl na nejnižší hodnotu (4 %) za 8 let. Celkový objem aktiv bankovního sektoru včetně stavebních spořitelů vzrostl o více než šestinu a dosáhl rekordních 7,07 bil. Kč. Hospodářský výsledek sektoru před zdaněním se mírně zvýšil (o 3,3 %) a také vykázal rekordní hodnotu, a to 90,8 mld. Kč.
Úrokové sazby	Zvýšení měnověpolitické sazby ČNB na 0,5 % se podstatněji neprojevilo v nárůstu průměrných tržních úrokových sazeb u klientských vkladů i úvěrů, a tyto sazby tak i nadále vykazovaly dlouhodobě nízké hodnoty. V případě vkladů přetrvávalo nižší průměrné úročení u nefinančních podniků (pokles na 0 %) ve srovnání s vklady domácností (pokles na 0,4 %). Průměrné úročení úvěrů domácnostem pokleslo na 4,1 %, naopak u nefinančních podniků se nezměnilo (2,6 %).

Vklady a úvěry

Objem klientských bankovních vkladů významně vzrostl o 10,7 % na 4,2 bil. Kč. Klientské bankovní úvěry také rostly, ale nižším tempem (o 4,6 %), a na konci roku dosáhly objemu 3,1 bil. Kč. Ve střednědobém pohledu (od konce roku 2012) pak klientské vklady vzrostly o 33 % a úvěry o 31 %. Poměr klientských vkladů ke klientským úvěrům bankovní sektor od konce roku 2009 udržoval nad úrovní 120 %.

Hypoteční trh

Hypoteční trh opět vykázal vysokou aktivitu, i když v případě některých agregátních indikátorů došlo k mírnému meziročnímu poklesu. Objem nově poskytnutých hypotečních úvěrů (vč. refinancovaných i refixovaných) při zahrnutí bytových a nebytových nemovitosti byl pouze o 1,5 % nižší než v rekordním roce 2016 a dosáhl 413,2 mld. Kč. Nové úvěry na bytové nemovitosti naopak meziročně vzrostly téměř o 4 %. Celková dlužná částka hypotečních úvěrů opět vzrostla, a to bezmála o 8 % na téměř 1,5 bil. Kč. Nejčastější fixace úrokové sazby u nově poskytnutých hypotečních úvěrů byla i nadále v rozmezí 1 až 5 let a týkala se 52 % úvěrů. Obyvatelstvo, jako již tradičně dominantní kategorie příjemců hypotečních úvěrů, navýšilo své zadlužení prostřednictvím hypotečních úvěrů na bytové nemovitosti o 9,7 % na téměř 1,04 bil. Kč.

Stavební spořitelny

V sektoru stavebních spořitelek bylo uzavřeno 370 tisíc nových smluv, což bylo méně než v roce 2016 a také výrazně pod dlouhodobým průměrem. Tento pokles zesílil dosavadní nepřetržitý úbytek celkového počtu smluv trvajících od roku 2003 a stavební spořitelny na konci roku 2017 spravovaly 3,2 milionu smluv. Klesající trend pokračoval již pátým rokem také u celkové naspořené částky, která ke konci roku 2017 činila 358,9 mld. Kč. Snížil se i objem vyplacené státní podpory, a to na 3,9 mld. Kč. Z hlediska celkových poskytnutých úvěrů sektorem stavebního spoření došlo po šestiletém období poklesu ke změně trendu, když jejich objem vzrostl o 2,1 % na 245,7 mld. Kč. Nové úvěry, které činily 55,3 mld. Kč (meziroční nárůst o 15,6 %), byly z více než 99 % tvořeny překlenovacími úvěry. Trend vývoje vkladů a úvěrů v sektoru se také promítl do zvýšení ukazatele podílu úvěrů k naspořené částce, a to o 2,1 p.b. na 68,5 %, což byla nejvyšší zaznamenaná hodnota v historii stavebního spoření v ČR.

Družstevní záložny

V sektoru spořitelních a úvěrních družstev působilo během roku 10 subjektů. Transformace největší družstevní záložny na banku vedla k meziročnímu snížení bilanční sumy sektoru o 40,2 % na 30,8 mld. Kč. Vklady meziročně poklesly o 35 % na 19,0 mld. Kč a objem úvěrů o 33,8 % na 14,9 mld. Kč. Po očištění dat o hodnoty transformované družstevní záložny však celý sektor vykazoval od roku 2012 velmi mírný, avšak stabilní růst. Podíl úvěrů v selhání na celkových pohledávkách sektoru meziročně vzrostl o 0,9 p.b. na 20,3 %. Celkový kapitálový poměr se však zlepšil o 2,8 p.b. na 19 %.

Nebankovní poskytovatelé financování

Sektor nebankovních poskytovatelů vykázal druhý rok po sobě růst rozvahy o více než 5 %, což však byla nižší dynamika než v bankovním sektoru. Dlouhodobě však tento sektor odpovídá méně než 10 % bilance bankovního sektoru.

Regulovaný a mimoburzovní trh

Hlavní český akciový index PX během roku vzrostl o 17,0 % a na jeho konci uzavřel na úrovni 1 078 bodů, tedy nejvyšší hodnotě od roku 2011. Objem burzovních obchodů opět klesl (o 15,6 % na 148,5 mld. Kč), naopak k výraznému růstu došlo u objemu mimoburzovních obchodů (o 33,5 % na 550,4 mld. Kč), a to mj. i z důvodu spekulací souvisejících s ukončením jednostranného kurzového závazku.

Obchodníci s cennými papíry a správa aktiv

V sektoru obchodníků s cennými papíry (OCP) vzrostl meziročně objem obchodů o 144,2 % na 195,7 bil. Kč, tj. na dlouhodobě nejvyšší hodnotu. Za tímto vývojem stál především nárůst u bankovních OCP, a to především u obchodů na vlastní účet (o 176,6 % na 85,2 bil. Kč), v menší míře pak u obchodů pro zákazníky (o téměř 300 % na 17,7 bil. Kč). Hlavním hybatelem byly i zde spekulace v souvislosti s ukončením jednostranného kurzového závazku. Na nejvyšší hodnotu za posledních 6 let vzrostl objem zákaznického majetku (na 4,6 bil. Kč) i objem obhospodařovaných prostředků (na 846 mld. Kč). Z hlediska struktury alokace tvořily nejvýznamnější část dluhové cenné papíry a cenné papíry kolektivního investování. Vzrostl i objem majetku svěřený správcům aktiv, a to o 7,0 % na celkových 1,38 bil. Kč.

Investiční fondy

Objem prostředků ve fondech kolektivního investování vzrostl o 12,4 %. Ke konci roku 2017 v nich bylo umístěno 483,5 mld. Kč, z toho 280,2 mld. Kč v domácích a 203,3 mld. Kč v zahraničních fondech. V absolutním vyjádření nejvíce rostly prostředky ve smíšených, akciových, nemovitostních podílových fondech a fondech fondů. Naopak pokles vykázaly fondy peněžního trhu, strukturované a nejvíce dluhopisové. Největší podíl na spravovaných prostředcích (64 %) představovaly smíšené a dluhopisové fondy. Také fondy kvalifikovaných investorů zaznamenaly růst obhospodařovaných prostředků, a to o 28,8 % na 107,6 mld. Kč.

Pojišťovny

Pojistnému sektoru se podařilo otočit dvouletý sestupný trend v hrubém předepsaném pojistném, které meziročně vzrostlo o 2,5 % a dosáhlo téměř 151 mld. Kč. Na tomto vývoji se podílelo neživotní pojištění růstem o 6,4 % na 93,3 mld. Kč. Naopak životní pojištění svým poklesem o 3,4 % na 57,6 mld. Kč pokračovalo v sestupném trendu, který začal již v roce 2013. Mírný nárůst celkového škodního průběhu v neživotním pojištění o 7 % spolu s omezenými možnostmi zhodnocení investic se promítl do meziročního poklesu zisku před zdaněním o 19,9 % na 10,6 mld. Kč.

Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření

Prostředky v transformovaných a účastnických fondech ve III. penzijním pilíři vzrostly o 8,5 % a dosáhly 413,9 mld. Kč. Počet účastníků poklesl o 69 tisíc na 4,47 milionu osob, což představuje nejmenší snížení od poreformního roku 2013, který odstartoval soustavný odliv osob zapojených do III. penzijního pilíře. Průměrný měsíční účastnický příspěvek se v rámci penzijního připojištění zvýšil na 624 Kč a v případě doplňkového penzijního spoření na 776 Kč. Podíl účastníků s příspěvkem zaměstnavatele vzrostl na 20,9 % a došlo i ke zvýšení průměrného měsíčního příspěvku zaměstnavatele, a to jak u transformovaných fondů (na 837 Kč), tak u účastnických fondů (na 885 Kč). Celková přímá státní podpora vyplacená účastníkům III. penzijního pilíře mírně vzrostla na 6,9 mld. Kč.

Legislativa finančního trhu

V roce 2017 byl přijat nový zákon o platebním styku, novela zákona o podnikání na kapitálovém trhu a novela zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Na evropské úrovni zůstalo prioritním tématem snižování rizik v bankovním sektoru EU, kdy celý rok probíhalo vyjednávání znění předmětných pěti legislativních návrhů publikovaných v listopadu 2016. V červnu 2017 byl předložen návrh nařízení o celoevropském osobním penzijním produktu a v září 2017 návrh revize Evropského systému finančního dohledu. Během roku byla rovněž publikována důležitá nařízení v oblasti rozvoje kapitálové trhu týkající se sekuritizace a prospektu.

